

BELGESEL FİLM ÇALIŞMALARINDA HALKBİLİMİ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ VE GEREKLİLİĞİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

A CRITICISM OF THE IMPORTANCE AND NECESSITY OF FOLKLORE IN THE DOCUMENTARY FILMS STUDIES

Remziye KÖSE ÖZELÇİ*

ÖZ: 1995 yılında sinemanın 100. yılı dolayısıyla her ülke sinemasından 10 film belirlendiği seçkiden ilk üç belgesel arasına girerek “Yüzyılın Belgeseli” ödülünü alan Ertuğrul Karşoğlu’nun “Keçenin Teri” belgeseli, (Süha Arın’ın “Kula’da Üç Gün” ve Güner Sarioğlu’nun “Ladik 76” belgeselleriyle birlikte) gerek sinemamız gerekse önemli bir kültürel miras değemiz olan keçecilik sanatının, yaratıcı bir dille görüntü üzerinden anlatımı açısından kayda değerdir. Bu makalede somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerine neredeyse tüm çalışmalarında yer veren yönetmenin başta “Keçenin Teri” olmak üzere, “Suyla Gelen Kültür” (8 Bölüm) ve “Mardin’den Matera’ya Sonsuzluğa Mühürlenmiş Kentler” belgeselleri dil ve içerik bağlamında ele alınacaktır. İki temel sorunsal üzerine biçimlendirilen makalede; yönetmen tarafından kullanılan sinemasal dilin, kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel miras ve halkbilimi öğelerinin alınlanmasında izleyici üzerine oynadığı roller ve yönetmenliğinin yanı sıra uzun yıllardır üniversitelerde ders veren eğitmen kimliğinin sinema bölümü öğrencilerinin yetişmesine olan katkısı tartışılacaktır. (Usta-çırak ya da Hoca- Öğrenci ilişkisi)

Bu çalışmanın ikinci temel sorunsalı ise doğası gereği bireysel olmayıp daha çok toplumsal olması gereken belgesel türünün, belli bir kültüre ait halkbilimsel öğelerin ve söylemlerin aktarımına yönelik çalışmaları ele alması gerçeğidir. Bu görüşten hareketle “halkbilimi” ve “kültürel miras” öğelerinin neler olduğuna ilişkin farkındalık yaratılması için ülkemizde yüksek öğretim kurumlarında (lisans düzeyinde) eğitim verilen sinema-televizyon bölümlerinin müfredatlarına yönelik değerlendirme yapılacaktır.

Değerlendirme sonucunda başta belgesel film olmak üzere medya alanında yürütülecek çalışmalarda (belgesel film yanında; kurmaca, reklam) halkbilimi eğitiminin önemi ve gerekliliği; öte yandan somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinin aktarımında film çalışmalarının tek başına yeterli olmadığı/olamayacağı irdelenecektir. Bu bağlamda çeşitli alanlardan paydaşların katılımıyla konuya dikkat çekilmesi ve kamuoyunda farkındalık yaratılması yönünde öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Belgesel film, halkbilimi eğitimi, kültürel miras, Ertuğrul Karşoğlu.

ABSTRACT: Ertuğrul Karşoğlu’s documentary, “Keçenin Teri” [The Sweat of Felt] (along with documentaries of Süha Arıkan’s “Kula’da Üç Gün” [Three Days in Kula] and Güner Sarioğlu’s “Ladik 76”) rewarded with the “The Documentary of the Year” among the collection of ten country movies designated because of the celebration of the 100th year of the cinema in 1995 is both significant for our cinema and in way its creative, and visual narration of felting, one of our most important cultural heritage. In this article the director’s documentaries, “Suyla Gelen Kültür” [The Culture Comes with Water] (8 Episodes), and “Mardin’den Matera’ya Sonsuzluğa Mühürlenmiş Kentler” [From Mardin to Matera, The Cities Sealed by Eternity], and primarily

* Dr. Öğretim Üyesi – İstanbul Gelişim Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü/İstanbul – rkoseozelci@hotmail.com (ORCID ID: 0000-0001-5965-6176)

“Keçenin Teri”, in which he featured tangible, and intangible cultural heritage in almost all of his work are dealt with in the context of language and content. In the article formed on two major problems, the roles of the cinematic language used by the director on the reception of the audience of the cultural heritage handed down by generations, and the elements of folklore; and besides being director his contribution to the nurturing of cinema students as he has lectured at the universities for years (the relationships between mentor and apprentice, and teacher and student) are discussed.

The second problem of this article is about the characteristics of the genre of documentary, which should be more social instead of individual naturally, featuring the transmission of the elements and rhetoric of the folklore belong to a certain culture. Thus in order to raise awareness about the meanings of the elements of “folklore” and “cultural heritage”, an assessment is conducted about the curriculums of cinema and television departments of the universities (in bachelor’s degree) in our country.

By the conclusion of the assessment the issues for and foremost the significance and necessity of folklore in the works (fiction, advertisement, besides documentary movies) will be conducted in the future especially in the genre documentary; and the sufficiency and insufficiency of the works of cinema in transmission of the tangible and intangible cultural heritage on its own. In this context some propositions in the direction of gathering attention by the contribution of the stakeholders from varied fields and raising awareness in the public opinion.

Keywords: Documentary film, education of folklore, cultural heritage, Ertuğrul Karşoğlu.

Giriş

Başta iletişim olmak üzere her alanda teknolojik gelişmelerin hız kazandığı bir dönemi yaşamaktayız. İnsana ve topluma dair bütün bilgi ve belgelerin dijital olarak kayıt altına alındığı ve paylaşıldığı günümüzde, öte yandan geçmişe duyulan özlem ve arayışlar da giderek artmaktadır. 1980’li ve 90’lı yıllardan (kitle iletişim araçlarındaki gelişimle birlikte) itibaren yürütülen toplumsal hafıza çalışmaları, kültürel bellek ve kültürel bellek mekanlarının çoğalması; özellikle savaşlar sonrası ulus-kimliklerin inşa edilmeye başlandığı yirminci yüzyıl, ulusların geçmişlerini, yaratılış hikayelerini, geleneklerini yeniden icat etme girişimlerini arttırmıştır. Ayrıca UNESCO’nun 1972 tarihli sözleşmesiyle savaşlar, doğal afetler, toplumsal ve siyasal değişimler gibi çeşitli gerekçelerle yok olan “Dünya Kültürel ve Doğal Mirası”nı korumaya ve korunmasına ilişkin politikaları bunun temel göstergeleridir.

1895 yılında ilk kez Paris’te (Fransa) Lumière Kardeşlerin gösterimleriyle başlayan filmsel deneyimler, hareketli görüntünün kitle üzerindeki etkisini göstermiştir. Bununla birlikte kaydedilen kurmaca ve kurmaca olmayan görüntülerin sadece anlık etkisinin olmayacağı, gelecek kuşaklara aktarılmasında oynayacağı roller de göz ardı edilmemelidir. Nitekim 1900 yılında Paris’te düzenlenen Uluslararası Etnografya Kongresi’nde alınan kararlardan bir tanesi de şu olacaktır:

"Bütün Etnografya müzeleri koleksiyonlarına film arşivleri eklemelidir. Silâhların, ilkel bir dokuma tezgâhının ya da çömlek yapımında kullanılan bir aracın yalnızca varlığı, kullanımını anlatabilmek açısından yetersizdir. Bu amaca ancak tam ve kinematografik çekimlerle ulaşılabilir ve ancak bu

şekilde bu konudaki bilgilerin sonraki kuşaklara geçişi sağlanabilir." (Erginer, 1982).

Daha 1900 yılında kültürel miras öğelerinin gün yüzüne çıkartılması ve gelecek kuşaklara aktarılması yönünde alınan karar, yürütülen/yürütülecek çalışmalarda kitle iletişim araçlarına (KİA) ve aktarıcılara daha çok sorumluluk yüklemektedir.

1995 yılında sinemanın 100. yılı dolayısıyla her ülke sinemasından 10 filmin belirlendiği seçkiden ilk üç belgesel arasına girerek "Yüzyılın Belgeseli" ödülünü alan Ertuğrul Karşlıoğlu'nun "Keçenin Teri" belgeseli, (Süha Arın'ın "Kula'da Üç Gün" ve Güner Sarıoğlu'nun "Ladik 76" belgeselleriyle birlikte) gerek sinemamız gerek önemli bir kültürel miras öğemiz olan keçecilik sanatının, yaratıcı bir dille görüntü üzerinden anlatımı açısından kayda değerdir. Tüm belgesellerini dil ve konu açısından incelemek başlı başına bir tez¹ çalışması olduğundan makale, halkbilimi ve kültürel miras öğelerini kendine has sinemasal dille kayıt altına alarak gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli rol üstlenen yönetmen ve eğitimci Ertuğrul Karşlıoğlu'nun, keçecilik sanatını anlattığı ve ülkemizin belgesel alanında mihenk taşlarından biri olan "Keçenin Teri"; her bir bölümünde (8 bölüm) farklı mekanlardaki yaşamlara ve bu yaşamlara anlam katan kültürel öğelere yer veren "Suyla Gelen Kültür" ve son çektiği "Mardin'den Matera'ya Sonsuzluğa Mühürlenmiş Kentler" belgeselleriyle sınırlandırılmıştır.

Emekliliğinden sonra aktif olarak belgesel ve televizyon çalışmalarına devam eden Karşlıoğlu, 1999 yılından bu yana üniversitelerde "belgesel film" üzerine dersler vermekte ve çok sayıda öğrenci filmine danışmanlık yapmaktadır. Yönetmenin usta-çırak esasına dayandırdığı eğitim anlayışında ve öğrencilerin proje konu seçimlerinde unutulmaya yüz tutmuş kültürel miras öğelerimizi ve yaşayan insan hazinelerinin çekimine yönelik katkısı özellikle makalenin temel çıkış noktası olan belgesel film çalışmalarında halkbilimi eğitiminin ya da bilgisinin önemini daha da değerli kılmaktadır.

Bu bağlamda iki temel sorunsal üzerine biçimlendirilen makalede; yönetmen tarafından kullanılan sinemasal dilin, kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel miras ve halkbilimi öğelerinin alımlanmasında izleyici üzerine oynadığı roller ve yönetmenliğinin yanı sıra eğitimci kimliğinin sinema bölümü öğrencilerinin yetişmesine olan katkısı tartışılacaktır. (usta-çırak ya da hoca- öğrenci ilişkisi)

Çalışmanın ikinci temel sorunsalı ise "doğası gereği, bireysel olmayıp daha çok toplumsal olması gereken" (Pembecioğlu, 2005; 25) belgesel türünün, belli bir kültüre ait halkbilimsel öğelerin ve söylemlerin aktarımına yönelik çalışmaları ele alması gerçeğidir. Bu görüşten hareketle "halkbilimi" ve "kültürel miras" öğelerinin neler olduğuna ilişkin farkındalık yaratılması için ülkemizde yüksek öğretim kurumlarında (lisans düzeyinde) eğitim

¹ Bk. (Belet, 2018).

verilen sinema-televizyon bölümlerinin müfredatlarına ilişkin değerlendirme önemlidir.

Kültürel Miras Kaydedicisi Olarak Ertuğrul Karşlıoğlu

1946 yılında Göle’de doğan Ertuğrul Karşlıoğlu, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Özel Yüksek Okulu’nu bitirmiştir. 1973 yılında TRT’nin yaptığı sınav sonucu kurgu elemanı olarak kuruma giren Karşlıoğlu, 1976-1981 yılları arasında haftalık magazin programlarının yapım- yönetmenliğini üstlenmiştir. 1981’den emekli olduğu 1992 yılına kadar ise TRT’de çok sayıda belgesel yapımına imza atmıştır. TRT Onur ödüllü olan Ertuğrul Karşlıoğlu’nun yaptığı başlıca belgeselleri arasında Likya Uygarlığı (1980), İslam Sanatları (1981), Türk Mimarisi (1983-84), Boğaziçi (1985), Divandan Sandalyeye (1989), Fırat’ın Türküsü (1990), Orta Asya Esintileri (1990-91) (Susar, 2004;71) bulunmaktadır.

Karşlıoğlu kendisiyle yapılan tüm röportajlarda belgesel sinemaya başlama öyküsünü şöyle anlatır: “Anadolu coğrafyasını, geleneklerini, tarihini, üzerinde yaşamış medeniyetleri, kültürünün zenginliğini notlamaya başladım. Bir ömre sığmayacak kültürlerin varlığını bir yerden başlayarak belgelemenin, belgesel sinemaya ilişkin örnekleri çoğaltacağına inandım, çünkü o kadar çok değerler vardı ki! İşte sinemaya olan tutkumun belgesel sinemaya yönelimi böyle başladı diyebilirim.” (Bağırgan, 2018; URL-1; URL-2). Nitekim kendisini belgesel sinemaya yönelten ve üzerinde yaşadığı medeniyetleri kaydetmeye iten tutkusu, yönetmenliğini yaptığı belgesellerinde İslam Sanatı, Türk Mimarisi, Anadolu uygarlıkları ve kültürü ana temaları olarak öne çıkar.

Peki ülkemizin önemli kültürel miras kaydedicilerinden biri olarak gördüğümüz Ertuğrul Karşlıoğlu, alana nasıl katkı sağlamaktadır? Bu sorunun yanıtını aramadan önce, kültürel mirasın ne olduğu, somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinin neleri kapsadığını kısaca açıklamakta yarar vardır. Böylelikle kendisinin de akışına kapıldığı suyun, dinlediği türkü, efsane ve halk anlatılarının; konuk olduğu mimari dokuların, tattığı geleneksel yemeklerin, izlediği el sanatlarının ve daha pek çok kültüre dair bilgi ve uygulamaların izlerini bulabilelim.

UNESCO Dünya Kültür Politikaları Konferans Sonuç Bildirgesi’nde (1982) kültür kavramı “ bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargularını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu” biçiminde tanımlanmıştır. Bu tanım bağlamında geçmişten (atalarımızdan) devraldığımız soyut ve somut tüm kültürel değerlerimiz kültürel mirasımızı oluşturmaktadır. Öte yandan genel merkezi Paris’te bulunan UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü; Türkiye 4 Kasım 1946’da katılmıştır.) 17 Ekim- 21 Kasım 1972 tarihleri arasında gerçekleştirilen oturumunda savaşlar ve doğal afetler başta olmak üzere çeşitli nedenlerle dünya kültürel ve doğal

mirasının bozulmaya ve değişmeye başladığı gerekçesiyle “Dünya Kültürel ve Doğal Mirası”nı korumayı hedefleyen kararlar alınmıştır. Bu bağlamda 16 Kasım 1972’de “Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi (Türkiye bu sözleşmeye 16 Mart 1983 tarihinde taraf olur.) imzalanır. Bu sözleşmenin 1. Maddesine göre; anıtlar, yapı toplulukları, sitler “*kültürel miras*”; estetik veya bilimsel açıdan istisnai evrensel değeri olan fiziksel ve biyolojik oluşumlardan veya bu tür oluşum topluluklarından müteşekkil doğal anıtlar, jeolojik ve fizyografik oluşumlar, tükenme tehdidi altındaki hayvan ve bitki türlerinin yetiştiği alanlar (Madde 2) ise “*doğal miras*” sayılacaktır (Oğuz, 2013;171-173).

Yukarıda sıralanan taşınmaz varlık öğelerinin yanında, taşınabilir, topluluklar arasındaki kültürel çeşitliliği sağlayan ve somut olmayan gündelik yaşam uygulamalarının da giderek yok olmaya başladığı görülmüştür. Özellikle gelişen teknoloji olanakları, bir yandan insanlığa hizmet ederken öte yandan hızlı ve tek elden tüketimle, kültürel çeşitliliği ve farklılığı ortadan kaldırarak tektipleştirmiştir. Bu kaygılardan hareketle UNESCO 17 Ekim-16 Kasım 1989 tarihleri arasında toplanan 25. oturumunda “Geleneksel Kültür ve Folklorun Korunması Tavsiye Kararı”nı almıştır. Söz konusu Tavsiye Kararı çerçevesinde üye devletlerin de katılımıyla “folklor” kavramının tanımlanması, tespit edilmesi, korunması yönünde kararlar alınmış ve kararların yaşama geçirilmesi için çalışmalarla ilgili raporlar hazırlanması önerilmiştir. Alınan kararlar içinde ilk olarak “folklorun” tanımlanması yapılmıştır. Buna göre;

“1989 Geleneksel Kültür ve Folklorun Korunması Tavsiye Kararı’nda folklorun tanımını aktaran A maddesinde, geleneksel veya popüler kültür olarak değerlendirilen folklor, “kültürel bir topluluğun grup veya bireyler tarafından ifade edilen ve kültürel veya sosyal kimliklerini yansıttığı sürece beklentilerinin ifadesi olarak kabul edilen gelenek temelli yaratımlarının bütünü” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca tanımda “folklor kalıplarının değerlerinin sözlü olarak, taklit yoluyla veya farklı şekillerde aktarıldığı vurgulanarak, folklor biçimlerinin dil, edebiyat, müzik, dans, oyunlar, mitoloji, ritüeller, gelenekler, el sanatları, mimari ve diğer sanat dallarını içerdiği” belirtilmiştir.” (Oğuz, 2013; Basat, 2013).

UNESCO, 1972’de kültürel ve doğal miras, 1989 yılında geleneksel veya popüler kültür olarak değerlendirilen folklorla ilişkin karar ve uygulamalarına ek olarak 17 Ekim 2003 tarihli 32. Genel Konferansı’nda ise “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”ni kabul etmiştir.² Türkçe’ye somut olmayan kültürel miras biçiminde çevrilen ve kısaca

² Sözleşme, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin “19.01.2006” tarihli oturumunda oy birliği ile kabul edilmiş ve Türkiye taraf olmuştur. “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun (No: 5448)”, “21 Ocak 2006” tarihli “26056 Sayılı Resmî Gazete”de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Konuyla ilgili belgeler “23.03.2006” tarihinde UNESCO Genel Müdürlüğüne verilmiş ve böylece Türkiye’nin Sözleşme’ye taraf olma süreci tamamlanmıştır.

SOKÜM olarak kullanılan kavram, Sözleşme'nin 2. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır:

“Somut Olmayan Kültürel Miras; toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur.” (Oğuz, 2013; Ekici 2013).

Sözleşme bağlamında korunması amaçlanan somut olmayan kültürel miras öğeleri ise, aşağıda sıralanan şu alanlarda belirlenmiştir:

- Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenek ve anlatımlar (destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, atasözleri, masallar, fıkralar vb.),
- Gösteri sanatları (karagöz, meddah, kukla, halk tiyatrosu vb.),
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler (nişan, düğün, doğum, nevrüz, vb. kutlamalar),
- Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği, halk takvimi, halk meteorolojisi vb.),
- El sanatları geleneği (dokumacılık, nazar boncuğu, telkari, bakırcılık, halk mimarisi) sıralanmaktadır.

Yukarıda kısaca tanımlamalarına yer verilen “kültür”, “kültürel miras”, “somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri” ışığında Ertuğrul Karslıoğlu'nun Keçenin Teri, Suyla Gelen Kültür ve Mardin'den Matera'ya Sonsuzluğa Mühürlenmiş Kentler belgesellerini artık değerlendirebiliriz.

Görsel Etnografinin Yüz Akı: Keçenin Teri

Danışmanlığını Prof. Dr. Metin Sözen'in yaptığı 1988 yapımı “Keçenin Teri” belgeseli gerek yönetmenin kendi çalışmaları arasında gerekse Türk belgesel tarihi açısından en önemli yapıtlardan biridir. 26 dakika, tek bölümden oluşan belgesel; Urfalı üç keçe ustasının, geleneksel yöntemlerle -hamamda çıplak bedenlerle dövülüp, terle pişirilmesiyle- ürettikleri keçecilik yapımını izleyicisine aktarır.

TRT'nin 1988 tarihli Yurtdışı Program Kataloğu'nda “Keçenin Teri” belgeseline şöyle bir tanımlamayla yer verilir. (Aktaran: Belet, 2018;70-71)

“Türkiye'nin güneydoğusundaki mistik şehir Urfa'da yapılan bir ata mesleğidir Keçecilik. Keçe, binbir zorlukla ve emekle hamamda ağır vücutlu insanların defalarca üzerinde ağırlığıyla ezmesi sonucu yapışan ve sertleşen bir el emeğidir. Keçe yapımında çalışan işçilerin yaşamları ve hayalleri üzerine bir belgesel. Keçe, bilinen en eski yaygı biçimidir. Doğa koşullarına karşı koruma amaçlı da kullanılır. Yapımına gelince, dünyada sadece Şanlıurfa'da, Türk hamamlarında, ustaları tarafından çıplak bedenlerle

dövülüp, terle pişirilerek üretilmektedir. Keçenin Teri belgeseli üç keçe ustasının hayatlarından kesitler verirken, yörenin geleneklerine ilişkin örnekleri de belgeler.”

Dış sesin anlatımına keçe ustalarının derin nefes alıp vermeleri ve bedenlerine çarpan keçenin sesi eşlik eder. Konuşmalar yerine ortam sesi bütün doğallığıyla izleyiciye aktarılır. Öte yandan hamamın dışında keçe ustalarının omuzlarına yükledikleri keçelerle birlikte Urfa'nın gündelik yaşamına tanıklık ederiz. Camide namaz kılan, tarihi Gümrükhan'da geleneksel domino oynayan, yöreye özgü işlemlerle bezenmiş süslü güvercinleri serbest bırakan geleneksel Urfa erkeğini. Spence ve Navarro'ya göre Keçenin Teri belgeselinde yöreye özgü erkeklerin sıradan eylemleri gösterilirken, kamera gibi mikrofon da günlük hayatın esnekliğini sunmaktadır (Spence & Navarro, 2011: 244).

Belgeselin Adı	Somut Kültürel Miras Öğeleri	Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri
Keçenin Teri (1988)	<ul style="list-style-type: none">• Şanlıurfa• Gümrükhan• Türk hamamı	<ul style="list-style-type: none">• Keçecilik geleneği• Domino oyunu³• İsa Usta (Keçe ustası)

Ertuğrul Karşlıoğlu belgesellerinde kültürel miras öğelerinin kullanımı ve aktarımının da en güzel örneklerinden biri olan “Keçenin Teri”, keçecilik sanatının ve keçe ustalarının kitleler tarafından görünmesinde etkin bir rol oynamıştır. Nitekim Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın somut olmayan kültürel miras ulusal envanterine göre 01.0057 numarasıyla kayıtlı olan keçecilik geleneğiyle ilgili Begiç tarafından yapılan doktora tez çalışmasında belgeselin toplum üzerindeki etkisi özellikle vurgulanmıştır:

Medyada keçecilik sanatını tanıtan en önemli belgesel, Ertuğrul Karşlıoğlu tarafından Urfa'da çekilmiş olan ve geleneksel keçe sanatı ile uğraşan ustalar ile yapılan “Keçenin Teri” isimli belgeseldir. Bu belgesel ile keçecilik sanatı medya ortamında çok iyi bir başlangıç yaparak dikkatleri üzerine çekmiş ve kalabalık bir kitleye kendini hatırlatmıştır. Özellikle keçe dendiğinde pek çok kişi bu belgeselden bahsederek bu sanatı tanımış, keçenin tepme ve pişirme işlemini Urfa'da göğüsle yapan ustalar hayranlıkla izlenmiştir. Böyle çarpıcı tanıtım programlarının topluma eski kültürlerini hatırlatma ve yeniden canlandırma anlamında çok önemli görevi yerine getirdiği kuşkusuzdur. TRT tarafından hazırlatılan bu belgesel yüzyılın en iyi belgeseli ödülünü almıştır. Yine Ertuğrul Karşlıoğlu tarafından hazırlanan “Suyla Gelen Kültür” isimli belgeselde yine keçe örnekleri verilen bir belgeseldir. Bu ve buna benzer

³ Satranca benzeyen her yaş ve her seviyeden insanın zevkle oynadığı bir zeka oyunudur. Dünyanın birçok ülkesinde, yüze yakın adla, değişik şekillerde, Türkiye ve Türk Dünyasında ise yüzden fazla adla, onlarca değişik çeşidi oynanmaktadır. Birbirine küçük farklarla benzeyen bu oyunların oluşturduğu oyun ailesine genel ad olarak Dünyada Mankala, Türkiye'de ise Mangala denilmektedir. Mangala özel olarak dünyada Irak, Suriye, Mısır gibi ülkelerde, Türkiye'de ise G.Antep, *Urfa*, Hatay, Mardin, Diyarbakır gibi illerimizde oynanan oyunun adıdır. Mangala'nın halkbilimi konuları içindeki yeri üzerine çeşitli makaleler yapılmıştır. Özkul Çobanoğlu'nun oyunlar konulu başlığının altında “Keçenin Teri” belgeselinde gördüğümüz domino oyunu da mangalayla aynı gruplandırmada yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bk. (Küçük yıldız, 2011).

çarpıcı yapımlarla medyanın gücü kullanılarak keçecilik sanatına olan ilgi daha da canlandırılmalı ve olumlu katkılarından yararlanılmalıdır (Beğiç, 2014: 342).

Yaşam Kaynağı Su: Suyla Gelen Kültür(ler)

Çekimleri 1987-1988 yıllarında yapılan ve toplam 8 bölüm (her biri yaklaşık 26 dak.) olarak yayınlanan “Suyla Gelen Kültür” belgeseli: Çıldır Gölü’nden başlayarak (1. Bölüm); Uluabat, Beyşehir Gölü (2.Bölüm); Borabay Gölü, Yeşilirmak, Almus Baraj Gölü (3. Bölüm); Bafa Gölü (4. Bölüm); Yedigöller, Süleymanlı Gölü, Çoruh Nehri (5. Bölüm); Akşehir, Eğirdir ve Beyşehir Gölü (6. Bölüm); Manyas Kuş Cenneti, Fırat Nehri, Urfa Balıklı Göl, Köyceğiz Gölü (7. Bölüm) ve Van Gölü, Nemrut Krater Gölü (8. Bölüm) olmak üzere Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde suyun etrafında oluşmuş medeniyetlerin kültür ve yaşam biçimlerinden izler taşır. Suyun hayat verdiği bu bölgelerde izleyici bir çok tarihi ve doğal mekanlara tanıklık ederken (somut kültürel miras) bir yandan da kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü gelenek ve anlatılara, efsanelere, el sanatlarına, yöre türkülerine, kız isteme ve kına yakma geleneklerine, köy düğünlerine, semah gösterisine, halk mutfağına, boğa güreşlerine (somut olmayan kültürel miras) katılır.

Suyla Gelen Kültür belgeselinin hemen hemen bütün bölümlerinde kentlerin en değerli hafıza mekanları olan müzelerle birlikte, geçmişten günümüze köprü görevi gören anıtlar, mezarlıklar, medreseler, camiler, kiliseler, hanlar, geleneksel tarihi evler ve yapılar gibi taşınmaz somut kültürel miras öğelerine yer verilir. Basat’ın da (2013) vurguladığı üzere “şehirler, meydanlar ve doğal alanların yanı sıra özellikle kentlerde kültür mirasının korunduğu kurumların başında müzeler gelmektedir. Bu nedenle müzelerin kültür politikalarının da kültürel mirasa bütüncül bir bakışla yaklaşımları önemlidir.”

Aşağıdaki tabloda belgeselin her bir bölümünde saptanılan somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerini görebilirsiniz. Bu saptama Türkiye’nin de taraf olduğu Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Sözleşmesine göre belirlenmiş halkbilimi kadroları çerçevesinde yapılmıştır.⁴

Bölüm	Somut Kültürel Miras Öğeleri	Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri
1. Bölüm “ Buzun Balığı”	Çıldır Gölü	Şahmeran Efsanesi (Sözlü gelenek ve anlatımlar) Halı-kilim dokumacılığı (El sanatları geleneği) Yöre türküleri, kadınlı-erkekli halay gösterileri eşliğinde geleneksel köy

⁴ A. Yaşayan İnsan Hazine/ı Geleneğin Ustaları B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar B.II. Gösteri Sanatları B.III.Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar B.V. El Sanatları Geleneği ana başlıkları altında toplanan SOKÜM Halkbilimi kadroları için ayrıca bk. (Oğuz 2013: 151-164).

		düğünleri (Anonim Müzik ve Gösterimleri-Düğün eğlenceleri)
2. Bölüm "Göllerde Kamış Olsam"	Uluabat/Apollon Köyü Kültür kenti İznik'in tarihi ve tarihi yapıtları Ayasofya (İznik) Nilüfer Hatun (Bursa) Yeşil Camii (Bursa)	Sazlardan yapılmış dokuma hasır kilimler (El Sanatları) Halı Dokumacılığı (Burdur/ Bürdüz) Kerevitte balıkağı yapımı (El Sanatları)
3. Bölüm "Kazandık Mı Gülüm?"	Amasya kaya mezarları, geleneksel Amasya evleri Kapı Ağası Medresesi Tokat Yazmacılar Hanı	Tahta kalıplarla yapılan yazmacılık (Tokat/ El Sanatları) Semah gösterisi (Tokat/ Gökköy'de ekin biçimi sırasında geleneksel türkü ve ezgiler eşliğinde)
4. Bölüm "Suyun Düğünü"	Milas evleri (Muğla)	Ön düğün (Pazartesi ile Cuma arası süren 5 günlük düğün/ Ters Düğün Geleneği (Perşembe-Pazartesi arası süren düğün (Milas-Çomakdağ/Kızılağaç Köyü) Oğlan Dolandırma Geleneği (Damadin düğünün 3. gününde tüm büyüklerin ellerini öperek gezmesi geleneği. Bu sırada para dağıtır, para alır.) Kına Yakma geleneği (Düğünün 3. gününde kız evinde yapılır.)
5. Bölüm "Toprağın Gücü"	Yedi Göller Buldan (Denizli) Göle/ Kars Şavşak (Artvin)	Dokumacılık (Buldan) Boynuzlardan tarak yapımı (el sanatları) Kotan geleneği (Kars) Haşıl (Halk mutfağı) Boğa güreşleri (Artvin) Karakucak güreş gösterisi (Artvin)
6. Bölüm "Akan Suda Akımızdan Eser Yok"	Göller Bölgesi (Akşehir, Eğirdir, Beyşehir) Eflatunpınar Anıtı Kudaabat Sarayı Kuğulu ve Üzümlü Köyleri geleneksel evleri	Kilim Dokumacılığı (Eğirdir'in güneydoğusundaki Yuvalı Köyü kilimleri) Balıkçılık (Beyşehir, Gökönak Köyü) Tarhana yapımı (Halk mutfağı)
7.Bölüm "Kaynaşır Birbirine Zamanlar"	Bandırma Kuş Cenneti Birecik evleri, Kelaynak yuvaları (Ş. Urfa) Şanlıurfa Çarşısı Halil-ü Rahman Gölü ve Camisi Harran Kubbe Evleri Köyceğiz yakınlarındaki anıt mezarlar (Muğla)	Kendir liflerinden geleneksel yöntemlerle yapılan ip-halat işçiliği (el sanatları)
8.Bölüm "Dünyalar Vardır Düşünemezsiniz"	Tatvan ve Van Gölü çevresi Akdamar Kilisesi Hoşaf Kalesi Keşiş Gölü Ahlat mezar taşları ve kümbetler	Kıl çadırlarda yaylacılık (Keşiş Gölü çevresi)

Yukarıda sıralanan tüm öğeler (somut ve somut olmayan) özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kendi resmi web sayfasında yer alan somut olmayan kültürel miras ulusal envanterine göre numaralandırılan ve yönetmenin belgesellerinde izleyiciyle paylaştığı 01.0035 Halı Dokuma Geleneği; 01.0038 İmece; 01.0041 Keçecilik geleneği; 01.0057 Yayla senlikleri ve 01.0058 Yaylacılık geleneği; 01.0059 Yazmacılık geleneği;

01.0075 Güreş geleneği (URL-4) gibi geleneksel öğelerle birlikte UNESCO Dünya Miras Geçici listesine göre⁵ 2000 yılında listeye giren Harran ve Şanlıurfa Yerleşimleri; Beyşehir, Eşrefoğlu Camii (Konya; 2011 yılı); Eflatunpınar: Hitit Su Anıtı (Konya; 2014 yılı); İznik (Bursa; 2014 yılı) ve Akdamar Anıt Müzesi/Kilisesi (Van; 2015 yılı) kayıt altına alınarak aktarımı, bir kez daha Karşlıoğlu'nun kültürel mirasın taşıyıcılığında oynadığı rolü ve etkiyi değerli kılmaktadır.

Farklı Toprakların Benzer Taşları: Mardin'den Matera'ya Sonsuzluğa Mühürlenmiş Kentler

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sinema Genel Müdürlüğü, Yunus Emre Enstitüsü, Mardin Valiliği, Lucano Film Comission (İtalya), Beykoz Üniversitesi, Genpa ve Patika Yapımın katkılarıyla çekilen “Mardin'den Matera'ya Sonsuzluğa Mühürlenmiş Kentler” belgeseli 2017 yılında gösterime girmiştir. Yönetmenin aynı zamanda son belgeselidir. Hiç anlatıcının olmadığı Keçenin Teri'nden farklı olarak belgesel, İstanbul'da bir üniversitenin Mimarlık Bölümü'nde okuyan iki mimarlık öğrencisinin (23 yaşındaki Zeliha, aynı zamanda Mardinli bir ailenin kızıdır ve 25 yaşındaki İtalyan Fernando) kentleri gezerek anlatması üzerine kurgulanmıştır.

Tez konuları; dünya mimarlık tarihinde adlarından övgüyle söz edilen iki kadim kentin Mardin ve Matera'nın mimarisi üzerinedir. Zeliha projesi için Matera'dadır, Fernando ise Mardin'de. “Kayaların kenti” olarak anılan Matera sokaklarını gezen Zeliha'nın görüntüsüne, Fernando'nun kente ilişkin anlatımları eşlik eder. İtalya'nın Materası kabul edilen Mardin'de ise durum tam tersidir. Belgeselde sadece mimari yapılara değil, kentlerin geçmişten günümüze aktarılan kültürel ve toplumsal yaşamlarına da yer verilir. Yaratıcı bir dil ve anlatım kullanan yönetmen, her iki kente de farklı açılardan bakmamızı sağlar. Bir anlamda düşününce bize bir o kadar uzak olan iki kadim kent, Karşlıoğlu'nun belgeselinde izleyince bir o kadar yakınlaşır. Belgeselde yer alan öğelere gelince:

Kent	Somut Kültürel Miras Öğeleri	Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri
Mardin	Zinciriye Medresesi Kasımiye Medresesi Kırklar Kilisesi/Mor Gabriel Kilisesi Deyrulzaferan Kilisesi Mardin Kent Müzesi Ulu Camii Abbaralar Cumbalı evler Şahtana Konağı	Kök boya ile kumaş boyama sanatı (El sanatları geleneği) Tahta oymacılığı (El sanatları geleneği) Bakır işçiliği (01.0065) Taş işleme sanatı (01.0019) Telkari sanatı (01.0055) Şahmeran Efsanesi (Sözlü gelenek ve anlatımlar) ve Şahmeran Yapımı Kitel reha (İmece usulü yapılan Süryani içli köftesi/ Halk mutfağı) Nasıra Teyze (Geleneğin ustası olarak kök boya ile bez kumaş üzerine motifler işler.)

⁵ Ayrıntılı bilgi için bk: (URL-5)

<p>Matera (1993 yılında UNESCO tarafından "Dünya Kültür Mirası" listesine alınır. 2019 yılında ise Avrupa Kültür Başkenti olarak belirlenir.</p>	<p>Tüf kayalıklardan yapılmış geleneksel evler Dua mağaraları (Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler) San Giovanni Battista Kilisesi Modern Heykel Müzesi</p>	<p>Damgalı ekmek (Massimo Cassiello/yerel bilgi ve becerilerle üretilen yemek) Çömlek kebabı(Halk mutfağı) Kaciho Kavala peyniri ve yapımı (Halk mutfağı) Pisagor Kasesi (Geleneksel el sanatları)</p>
---	--	---

UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme kapsamında Taraf Devletler, Unesco Dünya Miras listesine kaydedilmesi için uygun olan envanterlerini UNESCO Dünya Miras Merkezi'ne iletmekle yükümlüdürler (URL-6). 1994 yılından bugüne UNESCO Dünya Miras Merkezi'ne iletilen geçici listede toplam 78 adet kültürel varlığımız bulunmaktadır.⁶ Belgelese konu olan Mardin kenti; 2000 yılında "Mardin Kültürel Peyzaj Alanı" ile; 2014 yılında da "Zeynel Abidin Camii ve Mor Yakup Kilisesi" ile listede yer almaktadır.

Karshoğlu, UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne girmek için aday olan Mardin kentini, 1993 yılında UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası listesine alınan ve 2019 Avrupa Kültür Başkenti ilan edilen (Bulgaristan'ın Plovdiv (Filibe) kentiyile birlikte) Matera'yla aynı belgeselde buluşturur. Böylece yönetmen kültürel ve mimari dokusuyla bir çok açıdan birbirine benzeyen iki kadim kentin kültürel kardeşliğini kayıt altına alarak toplumsal hafızanın önemli taşıyıcılarından biri haline dönüştürür.

Usta-Çırak ya da Hoca-Öğrenci İlişkisi Bağlamında Ertuğrul Karshoğlu

Öğrenmenin ve öğretmenin en etkin yollarından biri olarak kabul gören usta-çırak ilişkisi, çok eskilere dayanan bir gelenektir aynı zamanda. Osmanlı Devleti'nde "Lonca Teşkilatı" olarak işleyen bu yöntem uzun yıllar varlığını korumuştur. Özellikle el sanatları alanında işin ehli olan kişi (usta), öğrenmeye istekli olan genç meslektaşlarına (çırak) uygulamalı olarak sanatın inceliklerini sabırla öğretmeye çalışır. Çırak ustasını ne kadar iyi gözlemler ve öğrendiklerini uygulamaya dönüştürürse zamanla işin ehli olur ve ustalığını kazanır.

Karshoğlu'nun ele aldığımız belgesellerinde de işin ehli olan ve giderek sayıları azalan el sanatlarını ve ustalarını görürüz. Keçecilik geleneğini sürdürmeye çalışan İsa Usta ve çıraklarını; halı ve kilim dokuma ustalarını, yazmacılık ustalarını, halat ustalarını, bakır ustalarını, telkâri ustalarını, taş oymacılığı ve işlemeciliği ustalarını, boynuzdan tarak yapma ustalarını, kök boyama ile kumaş bezeme ustalarını (Nasıra Teyze) ve daha pek çok el sanatları ustalarını.

⁶ Geçici listede yer alan 3 karma (kültürel/doğal), 3 doğal ve 72 kültürel olmak üzere toplam 78 adet varlık listesine Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ve UNESCO Dünya Miras Merkezi'nin resmi web sitesi olan (URL-7) adresinden ulaşılabilir.

TRT'ye girdiği 1973 yılından bu yana çektiği çok sayıda belgesel filmle Anadolu insanını, kültürünü, gelenek ve göreneklerini kısaca somut ve somut olmayan kültürel mirasımızı kayıt altına alınarak günümüze ve gelecek kuşaklara aktarmada önemli bir misyon üstlenen Ertuğrul Karslıoğlu, aynı zamanda eğitimci kimliğiyle yıllardır üniversitelerde ve akademilerde birçok yönetmen adayının yetişmesinde etkin rol oynamıştır. Bir başka deyişle yıllarca belgesellerinde geleneğin ustalarını bize göstermekle kalmayarak, modern sanat olan sinemanın bir ehli-ustası olarak⁷ bildiklerini, öğrencilerine aktarmaya devam etmiştir. (Hoca-öğrenci ilişkisi usta- çırak ilişkisine dönüşmüştür bir anlamda) Nitekim kendisiyle yapılan röportajda bir öğrenci yetiştirmenin önemini ayrıca vurgular:

“Uzun süredir üniversitede çocukları belgesel sinemaya hazırlıyorum. Bunun için de sürekli pratik yapmak, yaptırmak gerekiyor. Öğrencileri yetiştirmenin bana göre doğru yolu, onları böyle set ortamlarında pişirmekten geçiyor. Bu benim yıllardan beri denediğim bir şey. Ders verdiğim tüm okullarda bunu yaptım.”

Ertuğrul Karslıoğlu öğrencileri belgesel sinemaya hazırlarken bir yandan da taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarımızın belgesele konu olarak seçiminde etkin olmaktadır. Nitekim bugüne kadar çektiği tüm belgesellerde olduğu gibi 2008 yılında (İstanbul Kültür Üniversitesi'ndeki) “Belgesel Film Yönetmenliği” dersi öğrencileriyle birlikte çektiği “Taraklı'da Mühürlenmiş Zamanlar” adlı ödüllü belgeseli bunun somut örneklerinden biridir

“Neden Taraklı dersin? Taraklı hem metropole çok yakın bir kasaba hem de aslında fersah fersah uzak. *Kendi gelenekleriyle yaşayan, çağdaşlığı bir taraftan sürdürülebilir, özellikle mimari konusunda zengin ve de iyi anlamda yavaş gelişen yörelerimizden biri. Mesela burada bir fenerli (cihannümali) ev var; benim bildiğim kadarıyla Türkiye'de bir Sivas Divriği'de var.* Bir de burada gördüm böyle bir evi. Çok da güzel restore edildi. Buraya şimdiye kadar üç defa belgesel çekimine geldim. İlkinde 24 öğrenci getirdim. “*Taraklı'da Mühürlenmiş Zamanlar*” adlı bir belgesel çektik. Birçok ödül aldı o film. Ardından buradaki Gündoğan köyünde yaşayan bir *demir ustası olan Güray Ustayı* anlatan bir belgesel için gelmiştik. İstanbul'un keşmekeşinden bu muhteşem *beldeye gelen öğrenci bir yandan buranın gelenekleriyle tanışırken bir yandan da açığı, ölçek, ışık kullanımını bire bir uygulayarak çekimlerde öğreniyor.* İstanbul'da iki yılda öğrendiklerini burada neredeyse dört günde tamamlamış oluyoruz. Güzel işler de çıkıyor.”⁸

Ertuğrul Karslıoğlu eğitimci kimliğiyle başladığı 1999 yılından 2018'e kadar çok sayıda öğrenci filmine danışmanlık yaparak tam da UNESCO'nun amaçladığı gibi somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinin yaşatılması ve tanıtılması adına çok önemli bir misyonu yerine getirmektedir. Aşağıda son görev yaptığı İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi

⁷ Ertuğrul Karslıoğlu başta “Keçenin Teri” belgeseli olmak üzere yaptığı bir çok belgesel çalışması nedeniyle ulusal ve uluslararası alanda çok sayıda ödül alarak *alanın ustası* olduğunu ispatlamıştır. Yönetmen 2011 yılında ise TRT tarafından Türk belgeselciliğinin en önemli isimlerinden biri olarak “Onur Ödülü”ne layık görülmüştür. Ayrıca bk. (URL-8)

⁸“Öğrencileri yetiştirmenin yolu set ortamlarından geçer.” (URL-9)

İletişim Fakültesi Radyo TV Sinema Bölümü öğrencilerine yaptırdığı belgesel film projeleri de konu seçimleri bağlamında bu misyonu sürdürdüğünün en temel göstergesidir.(Listede sadece son üç dönemde (2016, 2017, 2018) yapılan projeler yer almaktadır.)

2016 yılında:

Yaprakların Efendisi (Demet Çakmak), Mimar Sinan'ın Üsküdar Camileri (Halime Kübra Bozer), Çeşmeler (Erdem Başhan), St. Antuan Kilisesi (Orkun Çamlar), Camın Renkle Buluşması:Vitray (Kadir Öznelçin), Şifanın Kaynağı Ayazma, Ayasofya (Murat Kazanasmaz), Türk Lokumu (Faysal Karataş),

2017 yılında:

Cadde- İ Kebir (Selçuk Esen), Voyvoda Caddesi'nin Tarihçesi (Oğuzhan Bayram), Kapalıçarşı (Akın Taşdemir, Rabia Rençber), Türk Yayı (Onur Üçkarışoğlu), Gümüş Kakma (Esra Gemicioğlu, Selin Titizoğlu), Süleymaniye (Serdar Güler), Eminönü Tarihi Balıkçıları (Yeliz Çetinoğlu, Esra Ay), Lületaşı (Ayşenur Erdem, Ezgi Doğan), Validebağ'da Yeşilçam Efsanesi (Gamze Bıyıklı, Juliet Sylvine K.) Kuzguncuk Evleri (İrem Aracı, Elif Çoruh)

2017-2018 yılında:

Bebek Camii ve Mimar Kemalettin (Eren Topçu), Cumhuriyet Anıtı (Melis Şirvanlı), Balat (Dilek Tandoğan), Aşk- ı Ebru (M. Seda Karşı), Karagöz- Hacivat Efsanesi (Bensu Dervişoğlu, İrem Yavuzer, Kadir Umur Evlek)

2018 yılında İstanbul'dan ayrılarak Muğla'nın Datça ilçesine yerleşen Ertuğrul Karslıoğlu, burada başta Datça Kadın Platformu olmak üzere yöre halkına kendi yerel kültürlerini belgesele aktarma konusunda destek vermektedir. "Geçmişten Günümüze Knidos Kadınları" adını taşıyan ve Karslıoğlu'nun "Yüzde yüz yerel. Gelenekler, görenekler, yemekler, otlar, maniler" (URL-10) diye tanımladığı belgesel bunlardan biridir. Ayrıca Datça'nın kültür hazinelerinden olan Knidos Aslanı'nın (İngiliz Arkeolog Sir Charles Thomas Newton tarafından 1858-1859 yılları arasında Datça ilçesindeki Knidos Antik kentinde yapılan kazılarda bulunarak İngiltere'ye götürülen ve halen British Museum'da sergilenen heykel) (URL-11; URL-12; URL-13) Türkiye'ye iade edilmesi kampanyasını başlatarak kültürel mirasımızın sadece kaydedicisi değil koruyucusu olduğunu da göstermektedir.

Çalışmanın sınırları çerçevesinde ele alınan üç belgesel ve diğer tüm belgesellerinde Karslıoğlu'nun en önemli malzemesinin halkbilimi konuları olduğu açıkça görülmektedir. Yönetmen sadece kendi çalışmalarında değil, danışmanlığını yaptığı ve yukarıda bir kısmına yer verilen ders ve bitirme projelerinden de anlaşılacağı üzere somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinin aktarımına ve kayıt altına alınmasına oldukça değer vermektedir. Bu noktada şu soru akla gelmektedir: Halkbilimi öğeleri olmadan belgesel olabilir mi? Bu sorudan hareketle özellikle iletişim fakültelerinin sinema

televizyon bölümlerinde uygulamaya yönelik alınan belgesel film dersi (kurmaca ve diğer türler çalışmanın dışında tutulmuştur) ve yine mezuniyet aşamasında bitirme projesi olarak seçilen belgesel film çalışmalarında öğrencilerin en çok başvurdukları konu ya da konular neler olmaktadır? Belgesel projelerinde film çekme tekniklerini iyi bilmek tek başına yeterli midir? Bu soruların yanıtını vermek için belgesel ve halkbiliminin neleri kapsadığına kısaca bakmakta yarar var.

Belgeselsiz Halkbilimi, Halkbilimsiz Belgesel Olabilir mi?

1922 yılında Amerikalı yönetmen Robert Flaherty'in Hudson Körfezi (Kanada, Quebec'in kuzeyi) Inuitlerini anlattığı "Nanook of the North" belgeseli yayınlandığı zaman büyük bir ilgiyle karşılandı. Bu ilginin nedenlerinden biri dünyada belgesel film türü olarak kabul edilmiş ilk örnek olmasıyla birlikte⁹, (Rotha, 2000; Saunders, 2014; Gündeş, 1998; Akbulut, 2012; Demoğlu, 2014; Susar, 2004) kutuplarda yaşayan Eskimolu bir ailenin (batılı için öteki) gündelik yaşamlarına ilişkin ilkel ve unutulmuş varlıklarının yalın bir biçimde yeniden canlandırılarak anlatılması açısından öncüdür. Filmde, yalnızca Eskimo insanının yaşamlarını sürdürmek için yaptıkları günlük savaşımın açıklanmasıyla yetinilmez, ayrıca insanoğlunun uygarlaşmasının doğaya karşı yaptığı mücadele ile belirlendiği ortaya konur. (Rotha, 2000: 55).

Batılıların hiç gitmediği (Kuzey Kutbu, Kanada sınırlarında olan Hudson Körfezi) ya da duymadığı(!) bir halkın kültürel yaşamlarına ilişkin verilerin "sinema" aracılığıyla anlatılmasının üzerinden neredeyse bir asır geçti. Elbette belgesel filmde anlatılan ve gerçek adı Allakariallak olan Nanook (belgeselin başkarakteri) ve ailesinin bağlı olduğu Inuitler,¹⁰ bir anda belgeselle birlikte var olmamışlardır. Aksine her türlü asimilasyon girişimlerine karşı, sahip oldukları geleneksel inanç ve değerlerini beş bin yıldan uzun bir süredir korumaya çalışmaktadırlar. Nanook of the North belgeseli, Fransız antropolog ve yönetmen Jean Rouch'un "katılımcı kamera" diye adlandırdığı görsel aktarıcının kullanımıyla alımlayıcının üzerinde yarattığı/yaratacağı etkiyi göstermesi açısından ilk örneklerdendir. Yine Nanook of the North, sözlü ve yazılı kültürün yerini görsel kültürün alacağına ilk sinyalleridir.¹¹

⁹ Esasında 1922 yılında çekilen Nanook of the North belgeseline kadar gerek Lumière Kardeşlerin gerekse Thomas Edison'un ve Pathé Kardeşlerin çektiği çok sayıda aktüel, haber, haber-aktüel ve gezi filmleri bulunmaktadır. Ne var ki belgeselin tanımına ve türüne ilişkin tartışmalar bağlamında belgesel sinemaya net bir yıl verilememiştir. Ancak Paul Rotha'nın ve İngiliz Belge Okulu'nun kurucusu John Grierson'un kurgusal olmayan sinema yapımları için belgesel sözcüğünü ilk kullandığı ve bu türe adını veren çalışmanın Robert Flaherty'nin Nanook of the North belgeseli olduğunu söylemesi "ilk olarak" değerlendirilmesinde önemlidir.

¹⁰ (Tolunay, 2017 - URL-14)

¹¹ 14 numaralı dipnotta; her ne kadar Nanook of the North filminin kabul edilmiş ilk belgesel olduğu belirtilmişse de 1920'lere daha gelmeden Avusturyalı etnolog Rudolf Pöch 1904-1906 yılları arasında Kalahari orman yerlileri ve onların kültürel öğelerini belgelemek üzere gezisine bir çekim ekibini de almıştır. 1908-1910 yıllarında Hamburg'dan Güney

1948 yılında Varşova’da düzenlenen Dünya Belgesel Filmler Birliği (World Union Of Documentary Films) Konferansı’nda belgesel sinema şöyle tanımlanmıştır: “ Ya olgusal çekimle ya da aslına sadık olarak yeniden kurulmak suretiyle yorumlanan gerçekliğin herhangi bir yönünü, akla ya da duygulara hitap edecek şekilde film üzerine kaydetme yöntemlerinin tümü belgesel filmidir. Gerçeğe sadakat şarttır.” (Kuruoğlu, 2007: 178-192).

John Grierson “Küçük Manifesto”sunda belgesel için toplum yaşamının ve bununla ilgili bilgilerin seçici ve yaratıcı bir toplamı ve sunuşu olduğunu ifade eder (Gündeş, 1998: 22). Öte yandan Andy Glynn belgesel çekiminde ilk niyetlenen amacın “toplumsal olaylar hakkında yorum yapmak ve toplumsal değişimi etkilemek” olduğundan söz eder (Glynn, 2011: 23). Andre Singer ise John Grierson’dan alıntılararak onun belgesele ilişkin yaptığı ve kendisinin de en beğendiği tanımlamaya göre; “belgesel, bir toplumun hayatına daha derinlemesine ve samimiyetle yaklaşan ve gazeteciliğin veya diğer sanatların bize verdiğinden fazlasını verebilen bir türdür.” (Singer, 2007: 164). Görüldüğü üzere belgeselin tanımına ve işlevine ilişkin yapılan değerlendirmelerde türün toplumsal yaşam ve toplumsal yaşam kodlarından (bu kodlar, kültürel belleğe özgü bütün öğeleri de beraberinde taşımaktadır) bağımsız hareket edemeyeceği gerçeğidir.

Türk Halkbilimi hocalarından Prof. Dr. Gürbüz Erginer’in (1945-2009)¹² asistanlığı sırasında kaleme aldığı “Halkbilimde Görüntü Belgesi Olarak Akarfilmin Kullanılması” adlı makalesi ise alan çalışmalarında ses ve görüntüyle belgelemenin önemine değinmesi açısından oldukça değerlidir. Henüz seksenli yılların başında yayınladığı makalesinde, halkbilimsel çalışmalarda çağın sağladığı teknolojik kolaylık ve olanaklardan yeterince yararlanılmadığından söz eden Erginer, çeşitli ülkelerden örneklerle görüntü ile belgelemenin gerekliliğini vurgular. Halkbilimsel çalışmalarda akarfilmle (hareketli) belgeleme yönteminin toplumların kültürel yapılarındaki değişimleri gelecek kuşaklara aktarma açısından önemli bir *araç işlevi* göreceği düşüncesini savunur. Öte yandan belgeleme filmlerinin halkbilimsel çalışmalarda *amaç* olmaması gerektiğini de belirtir. Ele alınan makalesinde “Halkbilim, bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi alandaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada bir bireşime vardırılmayı amaçlayan bir bilim.” olarak tanımlanır.

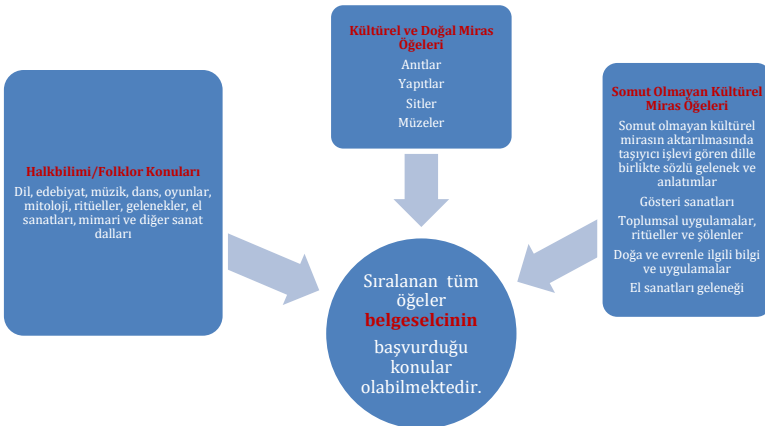
Denizine giden bir keşif kurulu Mikronezya ve Malanezya adalarında belgesel filmler çekmiştir. 1911’de Yeni Gine’de Dr. R. Neuhaus akarfilmle belgelemeler yaparken, etnolog Theodor Koch Gü rnb erg’de Güney Amerika’da belgeseller çekmiştir. (Bk. Gürbüz Erginer)

¹² Prof. Dr. Gürbüz Erginer Halkbilim disiplininin 1980 sonrası yakın tarihine tanıklık eden ve halkbiliminin akademik kurumsallaşmasında etkin rol oynayan Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek’in (Halkbilim Bölümü’nün kurucusu) yanında yetişen bir akademisyen olmakla birlikte 1974-1976 yılları arasında TRT Ankara Televizyonu bünyesinde kameramanlık yaptı. Yine TRT ve Avusturya Kültür Ofisi’nin İstanbul’da düzenlediği “Etnografik Bilimsel Film Çekimi Kursu”na katıldı. “Etnolojide Ses ve Görüntü İle Belgeleme” adıyla açtığı ve yıllarca verdiği ders gerek Halkbilimi gerekse TRT yıllarında edindiği bilgilerin bir sonucudur. Ayrıntılı bilgi için bk.: (Kutlu, 2011).

Erginer'in yanısıra günümüzün önemli Halkbilimi hocalarından Prof. Dr. Muhtar Kutlu ise yeni dönem halkbilimi çalışmalarının içeriği için Tepeköylü'nün aktarımlarıyla şu ifadeleri kullanır:

"Halkbilim, doğumdan ölüme kadar insanların yaşantısında yer alan maddi ve manevi bütün kültür öğelerini bilimsel olarak derleyen, araştıran, değerlendiren ve bunların sistematik bir açıklamasını yaparak insanlığın kültür tarihini ve özellikle halk kültürünün genel gelişme kurallarını inceleyen, kültürler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirleyip ortaya koyan, gerektiğinde de bu bilimsel sonuçların halkın yararına olacak biçimde düzenleyip halka aktaran ve hatta birtakım uygulamalarda bulunan bir bilim dalıdır."

Gerek belgeselin gerekse halkbiliminin konularının benzer olduğu görülmektedir. Her iki tür de gelenek, görenek ve inançları, el sanatlarını, halk anlatılarını, yaşayan ve yaşamayan kültür hazinelerini, taşınır ve taşınmaz kültür öğelerini kısacası geçmişten günümüze bireyin ve toplumun paylaştığı tüm yaşam alanlarını kendisine çalışma alanları olarak seçmektedir. Farklılık aktarma yöntemlerinde kendini göstermektedir. Bu noktada görüşüne katıldığım Erginer'e yeniden başvurmakta yarar vardır. Peki Erginer ne diyordu? Halkbilimsel çalışmalarda görüntülü belgelemenin önemiyle birlikte, belgelemenin amaçtan çok araç olduğunu. Evet belgeselsiz folklor olabilir ancak -tartışmaya açık olmakla birlikte- hangi açıdan, bağlamdan bakarsak bakalım halkbilimi öğelerinin olmadığı belgesel çalışmasının olamayacağı düşüncesini savunmaktayım.(Hayvan ve doğa belgeselleri dışında, bu türlerde bile ele alınan hayvan ve doğa unsurlarını toplumsal kodlara göre değerlendirirsek yine halkbilimi öğelerine başvurmamız gerekebilir.) Nitekim aşağıdaki şematikte de görüleceği üzere gerek UNESCO'nun gerekse halkbilimi uzmanlarının belirlediği alan çalışmalarının hepsinin (halkbilimi, somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinin) aynı zamanda belgeselcinin başvurduğu konularla benzer olduğudur.

Makalede görsel kültür çağını yaşadığımız günümüz koşullarında, kültürel çeşitliliğin ve farkındalığın yaratılmasında etkin ve doğru bir

biçimde kullanıldığı takdirde belgesellerin önemli olduğu varsayılmıştır. Ancak belgeseli çeken ve izlerkitleyle paylaşan yönetmenin (aktarıcının) sadece çekim tekniklerini bilmesinin yeterli olmadığı/ olamayacağı kaçınılmaz bir gerçekliktir. Filme aldığı kültürün temel öğelerini bilen ve bunu alımlayıcısına yaratıcı bir dille aktaran yönetmenlere gereksinim duyulduğudur. Burada ise yönetmen yetiştiren kurumlara yani üniversitelerin Radyo TV Sinema Bölümleri'ne bakmakta yarar var.

YÖK Atlas¹³'ta yapılan taramaya göre bünyesinde "Radyo, TV ve Sinema" Bölümü bulunan toplam 48 üniversite bulunmaktadır. Bu kurumlardan 28'i devlet, 20'si ise vakıf üniversitesidir. Listede yer alan 48 üniversiteden 12 tanesinin "ders adı ve içeriklerine" ilişkin kendi üniversite web sayfalarında bilgiye ulaşılamamıştır. Buna göre web sayfalarına ulaşılan 36 üniversiteden sadece 6 tanesinin RTS Bölümleri'nde şu dersler saptanmıştır:

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	"Sosyal ve Kültürel Antropoloji", "Sözlü Tarih ve İletişim", "Sözlü ve Yazılı Kültür"
Adnan Menderes Üniversitesi	"Kültürel Antropoloji"
Çukurova Üniversitesi	"Halkbilimi", "Kültürel Antropoloji"
Mersin Üniversitesi	"Sözlü Tarih", "Kültürel Antropoloji", "Sinema ve Etnografi"
Selçuk Üniversitesi	"Kültürel Antropoloji", "Etnografik Araştırmalar"
İstanbul Aydın Üniversitesi	"İletişimde Etnografik Çalışmalar"

Türkiye'de Radyo TV Sinema Bölümlerinin dört yıllık eğitim müfredatları göz önünde bulundurulduğunda antropoloji, halkbilimi, etnografi gibi derslerin çok sınırlı sayıda üniversitede verildiği, doğrudan "Halkbilimi" dersinin ise sadece Çukurova Üniversitesi'nde olduğu görülmektedir. Gerek kurmaca anlatının gelişim aşamasında gerekse kurmaca olmayan türlerde öykünün en önemli ayağını karakterlerin içinde yaşadıkları toplumun kültürel yapıları oluşturmaktadır. Söz gelimi Singer, "Yabancı Arkadaşlar: Belgesel Sinema Filmleri, Televizyon ve Antropoloji" adlı makalesinde antropoloji ile film arasında çok önemli bir bağ olduğundan söz eder. Daha da ileri giderek İngiltere'de BBC televizyonunda yayınlanan ilk on yayından (1992-94 yılları arasında) ikisinin doğrudan antropolojik temalar üzerinde olduğunu söyler. Hele ki sinemanın modern mitoloji olarak kabul gördüğü günümüzde, halkbilimi öğelerinin ve öykülerinin doğru ve yerinde kullanımının *kültürel çeşitliliğin*

¹³ YÖK Atlas kendi resmi web sayfasında şu şekilde tanımlanmaktadır: "Bu yazılım, üniversite adaylarının, üniversite ve meslek tercihi yaparken daha bilinçli tercihler yapabilmesi amacıyla hazırlanmıştır.Yazılım bir "tercih robotu" değildir. Sadece YÖK tarafından derlenebilecek/paylaşılabilecek işlenmiş verilerin yer aldığı seçkin ve güvenilir referans kaynaktır." (URL-15)

geliştirilmesine sağlayacağı katkı oldukça önemlidir. Bu konuda Uğur Kutay'ın aşağıda yer verilen saptaması kayda değerdir:

“Örneğin belgesel sinemacıysanız ve örneğin Türkiye’de yaşıyorsanız, ülkeniz hakkında derin bir sosyal ve kültürel antropoloji çalışması yaparsanız ve oyun kültüründen yemek kültürüne, müzik kültüründen dans kültürüne, meddahlarının ve dengbejlerinin öykü anlatma kültüründen minyatür sanatına kadar geniş bir alanda karşılaşacağımız zenginlikleri, kamera devinimlerinden kurgu ritmine, anlatım uygulamalarından müzik seçimine kadar sinema dilinizin bir parçası yapar ve böylece küreselleşmenin karşısına yerelliğinizin gücüyle çıkarsınız. Belgesel sinemacıysanız, bir noktadan itibaren bunu yapmak zorundasınız da zaten.” (Kutay, 200: .255-265).

Peki Sinema ve Televizyon Bölümlerinde niçin “halkbilimi, antropoloji, etnografi, mitoloji” gibi dersler olmalı? Öncelikle belgesel film projesi hazırlamak isteyen bir öğrencinin konu olarak başvurduğu ya da danışmanına önerdiği ana malzemenin temelini içinde yaşadığı toplumun kültürel öğeleri oluşturmaktadır. Nitekim -kanımca başlı başına bir tez çalışması olan- öğrenci belgesel film projelerinin konularına bakıldığında (Ertuğrul Karşlıoğlu'nun öğrencilerinin yaptığı 2016-2018 yıllarına ait belgesel filmleri bu görüşü doğrulamaktadır.) büyük oranda görülecektir. Temel sorun ele alınan konuların hangi bağlamda değerlendirileceği ya da hangi kaynaklara başvuracaklarına ilişkin eksikliklerdir.¹⁴ Ancak belgesel dersiyle birlikte ya da öncesinde adı geçen derslerin alınması daha iyi filmlerin çıkmasını sağlayacaktır. Aynı zamanda kültürel aktarımının çeşitliliğini arttıracaktır.

Sinema televizyon bölümlerinin müfredatlarında kanımca var olan temel eksikliğe karşın, Türkiye’de “Türk Halkbilimi Bölümü” olan beş üniversitenin Ankara Hacı Bayram Veli Ün.; Cumhuriyet Ün. (Sivas); Erciyes Ün.(Kayseri); Hacettepe Ün. (Ankara) ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ün.¹⁵ ders müfredatlarında sinema ve halkbilimi ilişkisini ele alan dersin ya da derslerin olmasıdır. Bu tablo ise bizlere halkbilimi uzmanlarının ve öğretim üyelerinin halk kültürü ve halkbilimi öğelerinin aktarılmasında kitle iletişim araçlarının ve yöntemlerinin oynadığı rollerinin (olumlu-olumsuz) daha çok ayırdında olduklarının göstergesidir.

Ankara Hacı Bayram Veli Ün.	Halkbilimi ve Medya İlişkileri
Cumhuriyet Ün.	“Halkbilimsel Belgesel Hazırlama”, “Sözlü Tarih Araştırmaları”, “Halkbilimi Medya İlişkileri”, “Sinema ve Halk Kültürü”

¹⁴ 2001 yılında mezun olduğum İstanbul Ün. İletişim Fakültesi’nden sonra 2002-2009 yılları arasında araştırma görevlisi, 2011 yılından bu yana da öğretim üyesi olarak devam ettiğim Sinema-TV Bölümü’lerinde karşılaştığım en önemli sorunlardan biri de öğrencilerimizin proje önerisinde buldukları konuların çok sınırlı olmasıyla birlikte nelerin somut ve somut olmayan kültür öge olduklarına ilişkin eksikliklerdir. Bu durum kimileyin alanın öğretim üyeleri olarak bizler için de geçerlidir.

¹⁵ (URL-16)

Erciyes Ünv.	Web sayfasında müfredat görülüyor. (Sadece ilk dört yarıyılın zorunlu dersleri yer almaktadır. ¹⁶
Hacettepe Ünv.	“Türk Sineması ve Halk Kültürü” “Görsel Halkbilimi ve Etnografik Film
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ünv	“Sözlü Tarih Araştırmaları”, “Geleneksel Kültür ve Medya”, “Etnografi ve Sinema”

Değerlendirme, Öneriler ve Sonuç

Düşünsenize yüz ya da bin yıl sonra arşivden 2017 yılına ilişkin sinema sanatının sınırsız olanaklarıyla Anadolu coğrafyasının kültürel birikimine, sosyal renkliliğine dair bir belgesel sinema ürününün yaratacağı etkiyi! Belki de bu etkiyi yaratan belgesel ürününü siz arşivlemişsinizdir! (Ertuğrul Karşoğlu)¹⁷

Kültürel sürekliliğin sağlanması ancak kültürel aktarımlarla gerçekleştirilir. İnsana dolayısıyla toplumlara özgü her türlü inanç ve davranışlar bütünü kültürel mirasımızın en önemli öğeleridir. Ne var ki söz konusu bu kültürel miras öğelerinin devamlılık duygusu yaratması, topluluğun üyeleri tarafından benimsenmesi ve hayata geçirilmesiyle mümkündür. Yazı bulunmazdan evvel sınırlı alanlarda sözlü gelenek ve anlatılırla ve toplumsal uygulamalarla yapılan aktarımlar, sınırların artık ortadan kalktığı günümüz teknolojisinde yazılı-görsel ve işitsel araçlarla geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Bu bağlamda kitle iletişim araçlarına ve bu araçlar üzerinden program yapanlara önemli görevler düşmektedir. Nitekim bu konuda Öcal'ın vurgusu önemlidir: “somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarımı için bütün süreçlere topluluğun gönüllü katılımı ve koruma süreçlerine yönelik rızası esastır.” (Oğuz, 2017: 116).

Makalede kültürel mirasımızın aktarılmasında ve kayıt altına alınmasında etkin rol üstlenmiş Ertuğrul Karşoğlu'nun yaptığı ve yaptırdığı belgesellerle UNESCO'nun da amaçladığı gibi somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinin yaşatılması ve tanıtılması adına çok önemli bir misyonu yerine getirdiği görülmektedir. Nitekim yönetmenin aldığı çok sayıda ödül içerisinde özellikle 1988 *Türk Halkbilimi* Basın Yayın TV Ödülü (1988), Anadolu Folklor Vakfı *Türk Halk Kültürüne Katkı* Başarı Ödülü (1991), Fırat Üniversitesi *Kültür Faaliyetlerine Katkılarından Ötürü* Başarı Ödülü (1992), Şanlıurfa Valiliği *İl Kültürüne Katkılarından Ötürü* Başarı Ödülü (Susar, 2004; 72) bu görüşü doğrulamaktadır. Karşoğlu Anadolu insanının zengin kültür öğelerini yansıtmakla birlikte, bir belgesel ustası olarak çok sayıda öğrencinin yetişmesine ve onların kültür öğelerini öğrenmesine de katkı sağlamıştır.

Belgesel ve halkbiliminin kullandığı temel öğeler ve kimi yöntemler (Sözlü kültür çalışmaları) örtüşmektedir. Belgeselcinin de, halkbilimcinin de temel işlevi insan yaşamı ve insanın üzerinde yaşamış olduğu dünyanın doğasıdır. Ancak giderek yerel kültürlerin küreselleşmeye yenik düştüğü

¹⁶ (URL-17)

¹⁷ (Bozdemir, 2017 - URL-18)

günümüzde, gerek belgeselciye gerekse halkbilimi uzmanlarına daha çok sorumluluk düşmektedir. Bu bağlamda;

1. Özellikle bitirme proje tezlerini “belgesel film” olarak sunmak isteyen öğrenciler, çekme tekniklerini bilse dahi konu önerisinde sınırlı kalmaktadır. Ancak müfredatlarında somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerine ilişkin dersler bulursa ve öğrenci ders seçiminde sözkonusu derslere yönlendirilse, çeşitlilik de artacaktır. Bu görüşten hareketle İletişim fakültelerinin sinema televizyon bölümlerinin başta bitirme projeleri olmak üzere öğrencileri teşvik edilebilir. Böylece daha nitelikli çalışmalar çıkar.

2. Yine “yaşayan hazine”lerle yapılacak olan sözlü tarih çalışmaları gerek kültürel mirasın aktarımına katkı sağlayacaktır, gerekse dijital hafıza üzerinden gelecek kuşaklar için kayıt altına alınabilecektir.

3. Usta- çırak ilişkisi üzerinden (Ertuğrul Karşlıoğlu örneğinde olduğu gibi) başta belgesel türünde olmak üzere izlerkitlenin beklentileri doğrultusunda görsel videolar hazırlanabilir.

4. Kültür Bakanlığı'nın, Milli Folklor Derneği'nin, bu konu üzerine çalışan resmi ve tüzel derneklerin desteği ve yönlendirmesiyle tematik kültürel miras film festivalleri desteklenebilir. Başarılı bulunan film projeleri bakanlığın web sayfasında erişime açılmalı. Kar amacı gütmeyen sponsorlar da reklam vererek istihdam problemine bir nebze çözüm üretebilirler. Böylece sinema bölümü öğrencileri teşvik edilmiş olur.

5. Kültürel dokular açısından zengin bir coğrafyada yaşadığımız kaçınılmaz bir gerçekliktir. Öte yandan neredeyse birçok ilde açılan üniversitelerde İletişim Fakültesi bünyesinde Radyo-TV Sinema Bölümü bulunmaktadır. Bu bağlamda başta Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri ile bölümler ortak paydaşlar olarak projeler üretebilmelidir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Akbulut, D. (2012). *Sinemanın ilkleri belgesel ve deneysel sinema*. İstanbul: Etik.
- Basat, E. M. (2013). Somut ve somut olmayan kültürel mirası birlikte koruyabilmek. *Milli Folklor*, S. 100, 61-71.
- Beğiç, H. N. (2014). *Gelenekteki değişim ve geçencilik sanatı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Belet, T. (2018). *Türkiye’de belgesel sinema ve Türk belgeselciliğinde Ertuğrul Karşlıoğlu belgesellerinin yeri ve önemi*. İzmir: Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Demoğlu, E. (2014). *Düş ile gerçek arasında: Sahte-belgesel*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Ekici, M. (2013). Türksoy üyesi ülkeler SOKÜM seminerleri. *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği, Türkiye Deneyimi*, (Edt.: M. Öcal Oğuz, E. Ölçer Özünel, S. Gürçayır Teke), 19-25, Ankara.
- Erginer, G. (1982). Halkbilimde görüntü belgesi olarak akar filmin kullanılması. *Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi (Atatürk’ün 100.Doğum*

Yılına Armağan), C. 30, S. 1-2, 129-151.
dctfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dctf/article/view/3100

- Glynn, A. (2011). *Belgeseller... Nasıl yapılır, nasıl dağıtılır*. (Çev.: Zeynep Mertoğlu Oğur, Nalan Işık Çeper), İstanbul: Kalkedon.
- Günder, S. (1998). *Belgesel filmin yapısal gelişimi Türkiye'ye yansımaları*. İstanbul: Alfa.
- Kuruoğlu, H. (2007). Belgesel film yaratıcılığında olanaklar, sınırlar ve bu sınırları belirleyen faktörler. *Belgesel Sinema 2007*, 178-192, İstanbul: Belgesel Sinemacılar Birliği.
- Kutay, U. (2007). Küresel akla karşı yerel sinema dilleri. *Belgesel Sinema 2007*, 255-265, İstanbul: Belgesel Sinemacılar Birliği.
- Kutlu, M. (2011). Ayakta ölen ağaçlar neslinden: Prof. Dr. Gürbüz Erginer (1945-2009) hayatı ve yayınları. *Milli Folklor*, S. 89, 6-11.
- Oğuz, M. Ö. (2013). *Somut olmayan kültürel miras nedir?*. Ankara: Geleneksel.
- Pembecioğlu, N. (2005). *Belgesel film üstüne yazılar*. Ankara: Babil.
- Rotha, P. (2000). *Belgesel sinema*. (Çev.: İbrahim Şener), İstanbul: İzdüşüm.
- Saunders, D. (2014). *Belgesel*. (Çev.: Ali Nejat Kaniyaş), İstanbul: Kolektif Kitap.
- Singer, A. (2007). Yabancı aradaşlar: Belgesel sinema filmleri, televizyon ve antropoloji. *Belgesel Film Yapım Sanatı*, (Ed.: Michael Tobias), (Çev.: Nebil Köken), 163-172, İstanbul: Kolaj Kitaplığı.
- Susar, F. (2004). *Türkiye'de belgesel sinemacılar*. İstanbul: Es.
- Spence, L. and N. (2011). *Vinicius, crafting truth: Documentary form and meaning*. New Brunswick, New Jersey and London, USA. Rutgers University.
- Tepeköylü, İ. (2017). Türkiye'deki üniversitelerde yeni dönem halkbilimi çalışmaları. *IBAD (Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi)*, C. 2, S. 2, 313-319.

Elektronik Kaynaklar

- (URL-1) <http://www.azizmsanat.org/2018/04/20/soylesi-ertugrul-karslioglu/>;
- (URL-2) <https://issuu.com/azizm/docs/azizmsanatedergi124> (Söyleşi:Ertuğrul Karşılıoğlu, s.21-25 Volkan Bağırhan (Erişim tarihi: 30.10.2019)
- (URL-3) Küçük yıldız, A.(2011). Satranç'ın Atası Olan Türk Zeka Oyunu; Mangala <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1797>
- (URL-4) <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html> (Erişim tarihi:30.10.2019)
- (URL-5) <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=tr>
- (URL-6) <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44395/dunya-miras-gecici-listesi.html> (Erişim tarihi: 30.10.2019)
- (URL-7) <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=tr>
- (URL-8) <https://www.trtbelgesel.com/tr/main/news/onur-odulu-ertugrul-karsliogluna-verildi/32> (Erişim tarihi: 30.10.2019)
- (URL-9) <http://www.cinedergi.com/2015/05/24/ogrencileri-yetistirmenin-yolu-set-ortamlarindan-gecer/> (Erişim tarihi: 30.10.2019)
- (URL-10) <https://www.haberhurriyeti.com/knidos-kadinlari> (Erişim tarihi: 09.11.2019)

- (URL-11) <https://www.dha.com.tr/son-dakika/datcanin-kulturel-hazinelерinin-kente-donmesi-icin-imza-kampanyasi/haber-1681808>
- (URL-12) <http://www.sanalbasin.com/datcali-kadinlar-knidos-aslani-icin-imza-kampanyasi-baslatti-31500099/>
- (URL-13) <https://www.mynet.com/goruntulu-datcanin-kulturel-hazinelерinin-kente-donmesi-icin-imza-kampanyasi-5788162-myvideo> (Erişim tarihi: 09.11.2019)
- (URL-14) Bayram, Tolunay (2017), İnuitler-Eskimolar: Geçmişleri, gelenekleri, bugünü. <http://arkeofili.com/inuitler-eskimolar-gecmisleri-gelenekleri-bugunu/> (Erişim tarihi: 27.08.2018)
- (URL-15) <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php/> (Erişim tarihi: 30.10.2019)
- (URL-16) <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10214> (Erişim tarihi: 22.09.2019)
- (URL-17) <https://dbp.erciyes.edu.tr/Program/P3.aspx> (Erişim tarihi: 22.09.2019)
- (URL-18) Bozdemir, B. (2017). Ertuğrul Karşlıoğlu: Gençler röportajlardan metin yazma belgeselleri çekiyor. (<https://otekisinema.com/ertugrul-karslioglu-gencler-roportajlardan-metin-yazma-belgeselleri-cekiyor>)

Filmler

Karşlıoğlu, E. (1988). Keçenin Teri. TRT Yapım.

Karşlıoğlu, E. (1987-1988). Suyla Gelen Kültür (8 Bölüm). TRT Yapım.

Karşlıoğlu, E. (2017). Mardin'den Matera'ya Sonsuzluğa Mühürlenен Kentler.